

Domoljub

V Ljubljani 26. majnika 1943-XXI

56 - Štev. 21

Starodavni Žužemberk ob tih Krki

Ko kuješ svoj značaj

Morem!

Ko no vitezi srednjega veka odhajali v vojsko, so se najprej Bogu priporočili. Ko so stopali v cerkev prosit za božjo pomoč, so svoje meče zunaj pred cerkvijo obesili na stebre, da bi njihovo orožje tako bilo deležno božjega blagoslova. Ti možje krščanskega srednjega veka so bili polni samozavesti, saj so se zavedali sile svojega orožja ter moči in spretnosti svojih rok. Vendar pa se niso zanašali zgolj na svojo moč in vojno znanje, marveč so svojo samozavest družili z otroškim zaupanjem v božjo pomoč. Krščanski srednjeveški bojevnik se je bojeval za pravično stvar in je zaradi tega kot pobožen mož ali mladenič lahko zaupal v božjo pomoč.

Človek s me vase zaupati, v Boga zaupati pa mora! Nordijski pisec pravi: »Vzemi božjo voljo in ji dodeni še svojo. Nato pa vzemi kladivo močnega poguma ter obe volji skuj v eno. Potem boš videl, da bo na eni strani upodobljena božja podoba, na drugi pa tvoja pisava. Takrat boš nekaj veljal.«

Gospodovih dvanajst apostolov si misli. Pravi, da so bili preprosti ljudje. Res, da so bili preprosti možje, niso pa bili kakšni navadni povprečneži, marveč značaji. Janez in Jakob na primer sta bila ognjevita mladeniča, ki sta svoje visoke misli pač podedovala po svoji materi, katera je nekega dne padla k Gospodovim nogam ter ga prosila, naj bi njenima dvema sinovoma dodelil kako visoko službo v Svojem kraljestvu. Mislila je še takrat, da bo Jezus ustanovil mogočno svetno državo. Materinsko srce je govorilo te prošnje. Kristus pa, dasi je vedel, kako napačno misli ljubeča mati, njeno prošnje vendarle ni zavrgel, marveč je oba mlada apostola vprašal, ali bosta mogla z njim piti kelih, ki ga bo on pil. Vprašal ju je, ali bosta mogla biti deležna krsta, ki ga bo on deležen? Ali bosta mogla v njim skupaj iti v trpljenje in smrt? To so bila vprašanja za dvoje ponosno hrepenečih človeških src. Ali bosta mogla, kar bo zmogel Gospod?

Bova! Moreva! Bova, ne sicer tako, kakor najina dobra mati želi, vendarle bova z Gospodom vred do dna izpila njegov kelih trpljenja. In Gospod ju je bil vesel.

Morem, zmorem! To je pogumna beseda, ki je Gospod ni zavrgel. To je samozavest, ki je opravičena in prava. Kje neki pa je zapisano, da bi človek, da bi zlasti mlad fant moral biti mevžast, boječ, strahopeten. Čemu nam je naš Stvarnik podelil telesne in duševne sile? Zato nam jih je dal, da jih bomo prav rabili ter pri tem zaupali, da bo našemu prizadevanju Bog dal dober izid in konec.

V teku človeške zgodovine je človek storil že marsikako veliko dejanje. Marsikaj teh velikih zgodovinskih dejanj pa bi nikoli ne bila storjenih, ko bi jih ne bili storil ljudje, ki so v svojih močnih srcih trdno zaupali vase in v božjo pomoč. Marsikaj tak veliki in plemeniti dobrotnik človeštva je moral premagati včasih gore težav in ovir, ko si je prizadeval, da bi kaj velikega in dobrega storil. Pa ga je podžigalo zaupanje v svoje sile in dobro stvar ter podpiralo zaupanje v božjo pomoč pri dobrem delu — in premagal je vse ovire. Veliko delo je bilo tako dovršeno z zaupanjem vase in v Boga.

Tako pojdi na delo tudi ti, krščanski slovenski mladenič, ko je treba doseči velike cilje v čednosti, delu doma in v delu za narod. Pojdi in reci: Morem tudi to!

Vojni dogodki preteklega tedna

Uspešni letalski napadi v Sredozemlju

Italijansko vojno poročilo št. 1087 od 17. V. poroča, da so italijanske in nemške letalske skupine z dobrim uspehom napadle pristanišče v Alžiru. — Isto noč so sovražna letala letela nad Rimom ter spustila nekaj bomb nad Ostio, kjer so napravila nekaj škode in nekaj ranjenih.

Italijansko vojno poročilo št. 1088 od 18. V. naglašja, da so italijanska torpedna letala na svojem ogledniškem poletu nad obaljo Severne Afrike torpedirala eno sovražno lahko križarko v zalivu Bougie ter na morju en parnik. Izmed sovražnih letal, ki so priletela nad Alghero, je sovražnik izgubil 2 letala, ki ju je sestrelilo protiletalsko opništvo. Nemška korveta je nad morjem sestrelila eno sovražno letalo, drugo pa je padlo v morje v mesinski ožini, ko ga je bil zadel protiletalski top.

Italijansko vojno poročilo št. 1089 od 19. V. pravi, da so italijanska torpedna letala v Ezijskih vodah napadla veliko ladijsko spremeljavo, ki je plula ob obali. Letala so zseda 3 velike parnike, izmed katerih je bil en 10.000 tonski parnik hrčkone potopljen. — Sovražna letala so napadala nekaj krajev v Kalabriji, nekaj otokov ter Pantelerijo. Sovražnik je pri tem izgubil 27 letal.

Italijansko vojno poročilo št. 1090 od 20. V. naznaja, da so italijanska letala uspešno bombardirala ladijsko spremeljavo, ki je plula ob alžirskih obalah. Dva parnika srednje velikosti sta se hrčkone potopila, tretji parnik, ki je imel 10 tisoč ton, je bil hudo poškodovan. Osem bombnikov pa je napadlo ter poškodovalo pristanišče v Staxu, Oranu in Djidjeli. — Nad Sicilijo so protiletalski topovi zbili eno sovražno štirimotorno letalo, nad pokrajino Campidano in nad Trapanijem pa je sovražnik v boju izgubil 13 letal.

Italijansko vojno poročilo št. 1091 od 21. V.

Oblačilni muzej

Po svoji oblačilni industriji je znano daleč po svetu češkomoravsko mesto Prostějov. Ze dolgo si je mesto želelo poseben oblačilni muzej, ki naj bi pokazal razvoj oblačilne stroke od najstarejših časov do naših dni. Zdaj je Prostějov dobil tak muzej in so v njem razstavljene vse obleke od starodavne rimske toge do sodobnega fraka. Oblačilni muzej v Prostějovu je najbrž edinstven na svetu.

Vojaške knjigarne

Vrhovno poveljstvo nemške vojske je osnovalo tako imenovane ambulante knjigarne za vojske na bojiščih. Namen teh knjigarn je prodajati in izposojati knjige pripadnikom oborožene sile.

Kazen za neplačane davke

Na Švedskem obstoji zelo tesno sodelovanje med Uradom za razdeljevanje alkoholnih pijač ter državno blagajno. Prodaja alkoholnih pijač je na Švedskem omejena in jih dobi vsak odrasli moški samo 2 litra na mesec. Na drugi strani pa se švedska državna blagajna zadnje čase vedno pogosteje pritožuje, da nekateri nočejo v redu plačevati taks na alkoholne pijače. Da bi se tem nevednostim izognil, je Urad za razdeljevanje alkoholnih pijač izdal opozorilo, v katerem grozi, da bo zmanjšal mesečne obroke ali celo vzal pravico nakupa alkoholnih pijač vsem tistim, ki ne bi mogli dokazati, da so plačali predpisane takse. Kakor se je pokazalo, je bil ta opomin zelo uspešen. Za nekaj dni sem — pravi neko poročilo iz Stockholma — ljudje kar oblegajo davčni urad, da bi plačali davke oziroma svoj stari dolg državni blagajni.

Karakulske ovce

Zagrebski mesečnik »Kočarski cestnik« je objavil zanimiv članek o prizadevanju za gojitev karakulskih ovac na Hrvaškem. Tam obstojajo vsi pogoji za uspešno gojitev te plemenite pasme ovac, ki daje poleg mesa, mleka in volne še dragoceno perzijsko krzno. Ze l. 1894 je takratna bosansko-hercegovska deželna vlada nabavila iz Besarabije prve buharske karakulske ovce. Tri leta kasneje je uvozila iz Turkestanu in Buhare nadaljnjih 65 ovac in

naglašja, da so italijanska letala bombardirala luko Bizerto ter v tuniškimi vodah potopila eno sovražni rušilec. — Nad otokom Pantelerijo je sovražnik izgubil 7 letal, nad Sardinijo pa 5.

Sovražne izgube v Severni Afriki

Italijanski uradni seznam sovražnih izgub v Afriki od 10. junija 1940 do 31. majnika 1943 navaja te-le sovražne izgube: Ujetih je bilo 68.004 ujetnikov, tankov uničenih ali zajetih 5833, topov 1524, avtomobilov več tisoč, pa število še ni dogrnano. Letal je bilo zanesljivo sestreljenih 5739, drugih 2000 letal pa je bilo hrčkone tudi uničenih. Križark je bilo potopljenih 32, pomožnih križark 3, rušilcev 40, podmornic 88, pomožne ladje 4, manjših ladij 7, parnikov 178 z 1.137.500 tonami, petrolejskih ladij 16, jadrnic 16. Nemške sile pa so potopile še 3 rušilce, 7 manjših ladij, 10 parnikov in 1 petrolejsko ladjo. — Italijansko letalstvo pa je skupaj z nemškimi potopilo še eno križarko.

Uspešni boji v Rusiji

Nemško uradno poročilo od 17. V. poroča, da so nemške čete okoli Velikih Luk uspešno napadale. Na raznih krajih vzhodnega bojišča so vdirale v sovražne postojanke.

Nemško uradno poročilo od 18. V. cmenja, da so v bojih pri Kubanu nemške čete zajele več ujetnikov. Nemško letalstvo je napadalo Petrograd.

Nemško uradno poročilo od 19. V. pravi, da so vzhodno od kubanskega mostišča in pri Izjumu bili vrženi nazaj sovražni napadi.

Nemško uradno poročilo od 20. V. govori, da je dan v spločnem potekel mirno.

Nemško uradno poročilo od 21. V. sporoča, da so sovražni sunki povsod bili odbiti, da pa so nemški napadi bili uspešni. Nemško letalstvo je napadalo prevoze.

ovnov. Poleg čiste karakulske pasme so pričeli gojiti tudi križance z domačo ovco. Karakulska ovčja pasma ne zahteva posebno skrbne nege, niti prvovrstne pašar in dobro uspeva tudi v kraških predelih.

Španske pivovarne delajo

Navzlic težavam so se španske pivovarne primeroma dobro založile z ječmenom in uspešno delujejo. Znana madridska pivovarna »El Aquilac« je dosegla v letu 1942 pet milijonov pezet čistega dobička. V zadnjem času so zopet dovolili tudi nadrobno prodajo piva, ki so jo nedavno prepovedali. S posredovanjem vladnih činiteljev se je posrečilo skleniti pogodbo z argentinskimi dobavitelji pivovarniškega ječmena.

† General grof Brockdorf

Po hudi bolezni, pridobljeni na fronti, je 11. maja v Berlinu umrl general grof Brockdorf, junaški branilec predmostja na jugu Ilmenskega jezera. General Brockdorf je bil pozimi 1941-42 mnogo mesecev popolnoma odrezan s svojimi četami od nemške glavnine ter se je z veliko hrabrostjo končno le prebil iz sovražnega objekta. Pokojni general se je bil odlikoval tudi v prvi svetovni vojni 1914—1918.

Ukrajina je bogata dežela

V Ukrajini so začele zopet delovati sladkorne tovarne, ki so bile v tej vojni skoraj vse uničene ali poškodovane. Izmed 130 jih obratuje danes že 106 in lahko predelajo dnevno 650.000 stotov sladkorne repe. Zaradi tega dejstva je nemška armada lahko krila na vzhodni fronti vso svojo sladkorno potrebo. Poleg tega pa je ostalo še gladjorka za sladkorne tovarne in izdelovalnice marmelade (sadne mezge).

Gonilna jermena iz papirja

V tekstilnih tovarnah v Censtohovi, nekdanji sloviti poljski božji poti, so za svoje stroje začeli uporabljati gonilna jermena iz — papirja. Vendar pa ta jermena niso čisto iz samega papirja, pač pa so prepleteni še s posebnimi tekstilnimi vlakni, da se ne bi prehitro strgali. Kakor se zdi — piše nemški poročevalec iz Krakova — so ta jermena zelo odporna in zdrže izredno dolgo. S posebnimi poskusi so dokazali,

Največji pisalni stroj na svetu ima sedaj Kitajska; stroj ima 5000 kitajskih črk.

V Nemčiji izdelajo vsakih 90 minut en tank in vsak mesec 35 podmornic, čitamo v dnevnikih.

95 sovražnik podmornic so v prvih 35 mesecih vojne potopile v Sredozemlju italijanske pomorske in letalske sile.

Ker je danski kralj popolnoma ozdravel, je s kraljevim ukazom prenehalo regentstvo danskega prestolonaslednika.

Za prevoz žita v srednjo Madžarsko in v balkanske države bo zgradila Madžarska novo luko v Novem Sadu na Donavi.

Madžarska policija je te dni pregledala kopaljšča in druge javne prostore ter zaprla mnogo ljudi.

502 milijona lej so že zbrali v Romuniji s prostovoljnimi prispevki za velik dom vojnih žrtve.

Cetrtna sedanje Nemčije je pokrita z gozdovi; na vsakih 100 prebivalcev pride okrog 20 ha gozda.

Nad 54 milijonov mark je vrgele prostovoljni prispevek za Rdeči križ (brez zbirak na javnih prostorih), ki so ga pobirali to leto v Nemčiji.

97 edinic so potopile doslej japonske sile v Tihem morju, je sporočilo ameriško ministrstvo za mornarico.

203 dni v letu je zamrznjena reka Lena v vzhodni Sibiriji.

700 milijonov dolarjev so poslali domov l. 1940 izven svoje domovine živeči Kitajci, Žilavi in marljivi so!

Os združuje v Evropi 366 milijonov prebivalcev, od tega predstavlja 186 milijonov delovne sile, zaposlene z vojno izdelavo.

Obvezno telesno vzgojo za vse visokošolce bo uvedla Bolgarija.

136 jezikov govore v Sovjetski Rusiji. Skoraj 15 milijonov prebivalcev ima sedaj Madžarska.

Klanje in prodaja perutnine je prepovedano v Bolgariji.

4 milijarde lejev za vojne namene bodo morali odšteti romunski Judje.

Romunski kralj Mihael je obolel na škrlatinki.

Sest zelo vidnih bolgarskih osebnosti so ubili komunisti zadnje dni v bolgarski Sofiji. Strahovalni napad na Varšavo je izvedlo v noči med 12. in 13. majem sovjetsko letalstvo; mnoge hiše poškodovane in mnogo je smrtnih žrtve.

Nad 100 metrskih stotov rib-sardel in jegulj so ujeli v vodah Noli v Savoni tamošnji ribiči.

Za 3 milijone unč srebra bo Amerika dala Angliji, ko bo prevoz čez morje mogoč.

Novo albansko vlado je sestavil Ekrem Libohova.

Skoraj 70 milijard jen so Japonci privarčevali od začetka vojne proti Kitajski.

Največje sovjetsko vzgajališče za častnike pri oklepni četah so premestili iz Leningrada za Ural v Magnitogorsk, torej v Sibirijo.

Prva država na svetu glede pridelka olja je sedaj poleg Španije — Italija.

Turčija je prodala Iraku večjo količino dateljnov, v zameno bo dobila stavbni les.

Kanadska vlada bo dajala na karte svojim državljanom tudi premog, les in tekoča goriva.

Vzlic vladnemu naporu primanjkuje na Slovaškem še vedno brusnega in jamskega lesa.

Od 9.6 na 22 centov se je v vojni dvignila cena ameriškega bombažu.

Uvoz čevljev, ki imajo vrhnje dele iz tekstilnega blaga, je v Romuniji opročen vseh pristojbin in cariu.

Dokončno so izračunali, da je Bolgarija lani pridelala 170 milijonov litrov vina, za 70 milijonov litrov manj kot prejšnje leto.

480 milijonov turških funtov predvideva osnutek novega državnega proračuna.

da bi takšna papirnata jermena lahko s pridom uporabljali tudi za druge vrste stroje po drugih tovarnah.

Kaj je NOVEGA

d Moder ukrep. Duce je v svoji brzjavni okrožnici prefektom zapovedal, da naj se vsi živilski ali drugi predmeti, zaplenjeni kršiteljem zakonov o razdelitvi živil, ki jih po določenih zakona ni dovoljeno kopičiti, prodajo ljudskim kuhinjam, kjer teh ni, pa naj se neposredno in zastonj porazdele revnim družinam.

d 80 letnik je postal zaslužen bivši gasilec in ljubljanski meščan Pritekelj Anton. — Na mnoga leta!

d Trije ledeni svetniki Pankracij, Servacij in Bonifacij so se letos dobro obnesli, saj smo jih srečali brez slane. Tudi Zofija ni nagajala. Sedaj bo kmalu nastopila doba krajevni neviht s točo. Naj bi se nas Bog usmilil, zakaj letina kaže na splošno dobro.

d Podeželske nezgode. Posestnikov sin, 31-letni Babšek Karel s Selnika pri Grosupljem, je padel s klopi in si zlomil levo roko. — Joško Boh, 4letni sin delovodje na Rudniku, je prišel pod drveči voz. Voznik se zanj ni zmenil. Joško je dobil poškodbe po vsem životu. — Belc Janez, 5letni sin delavca, je na Dohrovi padel in si zlomil levo roko. — Na Ježici je 7letni sin Franc Kralj padel pod voz in dobil hude poškodbe po životu. — V Podlipi pri Ajdovu na Dolenskem je padel z voza in si zlomil desno nogo 20letni posestnikov sin Jože Rogelj. — Na Vrhniki pa je padel s koleasa in si zlomil desno roko 10letni delavec sin France Ogrine. — pri padcu s postelje si je zlomil desnico 1letni Srečko Gradišar iz Ljubljane. — Pri padcu s hleva se je precej pobil na rokah in nogah 7letni Martin Rozman iz Ljubljane. — Pri padcu si je zlomila levo nogo 7letna Francka Primožič iz Vrbljenj. — Pri padcu z lestve se je močno pobila 2letna Marija Modic iz Tomišlja. — Pri padcu z lestve si je zlomil levico Karel Babšek, 31letni posestnikov sin iz Rudnika.

d Pri izpolnjevanju svoje dolžnosti je izgubil življenje pri letalski nesreči letalski brigadni general Mario Piccini, poveljnik letalstva v Sloveniji in Dalmaciji. Slava zaslužnemu junaku!

d 60letnik je postal znani slovenski časnikar Anton Gaber. Živijo!

d 80letnico rojstva je praznoval upokojeni železniški uradnik Ivan Petič iz Ljubljane. Bog dan srečo!

d Iz italijanske zdravstvene službe. Na koncu leta 1942 je bilo v Italiji 41.000 zdravnikov, 15.000 lekarnarjev, 4500 živinozdravnikov, 16.550 babic, 3000 civilnih bolničark in 9440 sesterredovnic bolničark. Če upoštevamo še ostalo zdravstveno osebje v Italiji, pridemo do skupnega števila 104.000 oseb, ki sodeluje v najrazličnejši italijanski zdravstvenih službah.

d Nagrado iz Ducerjevega sklada po 600 lir so dobili: zakonca Zobec Janez in Justina iz Dolenje vasi ter Kunstelj Janez in Franciška iz Klenovika.

d Še nekaj nesreč. Pri padcu s koleasa si je zlomil desno nogo 38letni podprezlednik fin. kontrole Ivan Velkavrh. — Hlod je padel na levo nogo in jo zlomil 6letnemu Francetu Vidcu iz Zaloga. — Slamorednica je obrezala prste na levici 3letnemu Alojziju Pevcu iz Št. Vida pri Stični. — V desno koleno se je vsekalo Alojzij Primožič, 31letni godni čuvaj na Krki. — Pri padcu si je zlomila levico 18letna Zvonimira Gabriolova na Brezovici pri Ljubljani.

d Nove oblastne odredbe je priobčilo dnevno časopisje pod sledečimi naslovi: Obveznost predložitve zdravniškega recepta za prodajo nekaterih zdravniških specialitet, Uvoz blaga v priključene pokrajine.

d Prvo razstavo vojnega časa bodo odprli 24. maja v Rimu. Gre za razstavo slikarstva in kiparstva.

d Obračun Združenih papirnic Vevče, Gorice in Medvode izkazuje pri glavnici 11.4 milijona lir in rezervnih skladih 10.5 milijona lir za preteklo leto čisti dohodek 1.77 milijona lir. Upniki znašajo 7.85 milijona lir. Posebej lakazan pokojninski sklad dr. Trilleria za urad-

Pripravljeni se posvetimo Marijinemu Srcu!

Velika posvetska slovesnost vseh Slovencev bo v nedeljo, dne 30. majnika po vseh župnih cerkvah. Posamezni stanovi in organizacije se pripravljajo za ta veliki dan s svojimi posvetitvami, ki se prav slovesno in goreče opravljajo po vseh krajih in cerkvah.

V soboto, dne 29. majnika pa bo dan velike priprave za posvetitev drugega dne.

Spravni in spokorni dan

V soboto, 29. majnika bo veliki spravni in spokorni dan vseh vernih Slovencev, kakor je določil naš škof v svoji okrožnici, kjer med drugim pravi:

Ljudje naj bi ta dan skušali poravnati med seboj vse, kar jih loči. Za doseglo sprave skušajte povsod ugodno vplivati na posameznike; pomagajte zlasti tam, kjer je videti, da se sprave težko lotijo. Ta sprava bo Bogu gotovo zelo všeč. — »Jaz pa vam pravim: Ljubite svoje sovražnike, delajte dobro tem, ki vas sovražijo in molite za tiste, ki vas preganjajo in obrekujejo, da boste otroci takega očeta, ki je v nebesih! (Evangelijski sv. Mateja V. pogl. 44—45 vrste.)

Ta dan naj bi se vsi prostovoljno postili. Morda bo mnogo ugovorov proti postu, češ saj se postimo kar vsak dan. Je pač malenkost — če se en dan popolnoma zdržimo mesa, cigaret, tobaka, pijače, kina, prijetne družbe, kavarne, gostilne, sladkarij, sploh vsake zabave, pač vsemu, na kar smo zelo navezani — če pomislimo, koliko trpe rojaki po raznih taboriščih, ki ponekod od Jaskote umirajo in ki so se morali vsemu odpovedati.

ništvo in mojstre gre v višino 456 milijona lir, delavski pokojninski in preskrbovalni sklad 0,53 milijona lir in podporni sklad za uradništvo in mojstre 78.000 lir.

d Zakon o priznanju svojstva številne družine s 6 otroki, če je oče padel v vojni, objavlja Uradni list z dne 23. februarja 1943-XXI št. 332.

d 700 parom novoročencev je govoril ono sredo papež Pij XII. Sv. oče jih je spominjal dolžnosti v krščanski družini.

d Prebivalci italijanskih mest bodo prejeli v maju poleg običajnega obroka krompirja še po 5 kg krompirja na osebo.

d Spokorni spoved v Marijino baziliko. Na pobudo in poziv nadškofa Margottija je bilo v nedeljo, 9. maja, veliko zadoščevalno romanje iz mesta in okolice k baziliki Marije, nebeške zaščitnice na skalnati gori. V spremstvu večjega števila duhovnikov je na čelu procesije stopal nadškof Margotti Ob slovesnem pontifikalu prevziščenega nadpastirja je bila ogromna cerkvena ladja nabita do zadnjega kotička. Ker je mnogo romarjev odšlo že pred slovesno sv. mašo, mnogi so pa dospeli pozneje, cenijo, da je priromalo ta dan k Mariji 8000 vernikov, ki so skesano prosili nebeško Mater, naj s svojo priprošnjo potolaži Boga in doseže njegovo usmiljenje.

d Trojčki pri vojaki. Iz Castel Franca pišejo, da so odrinili v vojaško službo bratrotrojčki Primo, Secondo in Terzo Bozetto iz Marana di Piave. Bratje se imenujejo po številkah.

d Za javna dela v bivših jugoslovanskih krajih je italijanska vlada izdala nad 110 milijonov lir. Med deli, ki so jih izvršili s tem denarjem, so tudi vodovodne naprave v Suhi in Beli krajini, na Vrhniki, v Ribnici in druga razna dela v Ljubljanski pokrajini. Tako poročajo iz Rima.

Okrog sosedov

s Smrtna kosa na Gorenjskem. V Kamniku in okolici so umrli: Amalija Virant, Martin Kotnik, Francka Vavpotič, Franc Bachman iz Šmohorja na Koroškem, Jože Kvas s Homeca, Marija Mihelič z Olševka, Marija Trojanšek in Marija Permo z Brezja, Na Golniku in okolici so umrli: Emil Boncelj iz Dolinjah Dupelj, Marija Mali iz Repenj, Franc Markovič iz Zg. Tenetiš, Marijeta Studen iz Pangrsičev, Angelja Perko iz Steničnega. V Trzinu so umrli: Anton Plečnik in Bogomir Stegnar, v Kranjski

Ta dan, 29. maja, pa tudi v nedeljo, 30. maja, na posvetski dan, naj bi ves narod tekmoval v dajanju miloščine v zadoščenje za socialne krivice, ki smo jih ali ki so jih drugi prizadejali; najmanj to, kar si kdo s postom pritrja, naj da drugim, po možnosti pa še veliko več, kajti potrebe so velike tako med domačimi reveži, za katere je treba poskrbeti, zlasti pa še med interniranci in izseljenci. Darovi, kolikor se ne bi porabili za domače siromake, naj bi se stekli pri škofijskem ordinariatu, ki bo posredoval, da pridejo darovi v korist pravih namenov.

S pokoro tega dne zadoščujemo za grehe človeštva in našega naroda, zlasti naših vzgojiteljev in voditeljev ter prosimo, da bi nam Bog naklonil Cerkev vdane vzgojitelje in voditelje ter bogaboječje oblastnike.

Delo naj bi počivalo. Ako je po krajevnih razmerah možno, naj bi na spokorno spravni dan, 29. majnika, če le mogoče delo počivalo v zadoščenje za skrungenje nedelj in praznikov, katerih skrunitev je bilo med našim narodom veliko in ki so tudi izzivale jezo, božjo.

Posamezniki in skupine naj molijo ta dan za Cerkev po namenu papeža in škofov za svetovni mir — mir Kristusov, za mir v našem narodu in srečo v posameznih družinah, kjer naj kraljuje Marijino brezmadežno Srce.

Ta dan bo po vseh farah posebna služba božja s primernim govorom v zadoščenje za vsa malomarnost, ker nismo poslušali božje besede in ne izpolnjevali dovolj boljših in cerkvenih zapovedi.

gori Janez Mertelj in Gregor Zerjav, v Bohinjski Srednji vasi Francka Iskra in Jože Znidar, v Kamni gorici Kristina Stanovnik, V Senčurju in okolici so umrli: Ivana Mubi, Bernardina Deželak, Ivana Snedec, V Zireh in okolici so umrli: Francka Kocalj, Tina Erznožnik, Janez Kopač, Valentin Bogataj, Edvard Gredler, V Cerkljah in okolici: Angela Lužovec, Pavla Jerič, Marija Stare, V Medvodah in okolici: Anton Okršlar, Anton Sink, V Podbrezjah krojačica Marica Pogačnik roj. Perneln, V Kranju je umrl Franc Ovsenek mlajši, na Jesenicah-Savi pa Roza Zupan.

s Na Stajerskem je kurja kuga. Graška »Tagespost« prinaša daljši članek z opozorilom, kako je treba varovati perutnino pred kokošjo kugo, ki se je na nekaterih krajih na Stajerskem sedaj pojavila. Članek podrobno obravnava bolezenske znake in poudarja, da kuga napada zlasti kokoši, purane in fazane, pa tudi gosi in race. Bolezenske klice so v krvi in jih zbolele živali razširjajo z blatom in nosno sluzjo. Lastniki zbolelih živali so dolžni prijaviti primere oblastem. Ker ni nobenih zdravil za to bolezen, se živali same pozdravijo ali poginejo. Da se bolezen ne širi naprej, je najbolje, da so kokoši povsod tam, kjer je kuga že v bližini, zaprte, hkrati pa je treba redno pregledovati, če živali kljub temu niso zbolele.

s Delovni čas so določili te dni v Srbiji na najmanj 8 ur dnevno.

s Z Belgradom so združili vas Žarkovo, ki igra v prehrani belgrajskega prebivalstva znatno vlogo, saj mu v glavnem dobavljajo vsak dan velike količine mleka in najrazličnejše povrtnine.

s Stražo so izmenjali. Graška »Tagespost« poroča iz Zagreba, da so bili s Poglavnikov odredbo razrešeni svojih dolžnosti vsi uradni načelniki, adjutanti in komisarji ustaškega gibanja.

s Češnje so prav dobro obrodile v Mostaru in okolici. Cena je od 70 do 100 kun za kg.

s Za preprečevanje nalezljivih bolezni je naročil hrvaški Rdeči križ v švicarski Ženevi za 12 in pol milijona kun zdravil.

s Hrvatski tobak. Na hrvatskem državnem področju so letos dovolili za saditev 322 milijonov strokov tobaka. Lani so pridelali na Hrvatskem 220 vagonov »zlate travice«. Država je kmetom tobak plačala po 92 kun za kg. Poleg tega je vsak pridelovalec dobil kilogram koreze za kg tobaka.

>V nobenem primeru pa je ni deležen — Udušil sem besedo, ki mi je bila na jeziku. »Prosim, pojdite, v malo minutah se prične kadrija, in poiščite si svojo damo, midva pa hočeva biti vajin visaviz.«

>Korajžni pa ste, bratrance! Priklonil se je in šel iskati ceremonijarja, jaz pa sem podal Flori roko. »No, kako ti je Alain všeč?« sem jo vprašal.

>Lep človek je,« je priznala. »Mislim, če bi tvoj stric drugiče ravnal z njim —«

>Jaz pa mislim, da ni žene na svetu, ki more razločevati možaka poštenjaka od plesnega učitelja Draga moja, ta človek —«

Ona pa je molčala. Zakaj, sem izvedel pozneje; tisti trap, major Chevenix, je bil pa isto rekel o meni!

Ko sva šla mimo vrat, sem pogledal v sprednjo sobo. In res — nobenega dvoma ni bilo — je tam ob vrhu stopnic bil postavljen moj znanec z rdečo suknjo in se razgovarjal z nekim znancom, rdečelasim lopovom v sivi obleki, ki je bil še grgega obraza kot on.

Vzlic temu pa se mi je — sam ne vem, kako to — vrnil ves moj pogum in me še bolj navdajal; zaplesal sem s Floro z nekim posebnim veseljem, ki je bilo mogoče videti prisiljeno, a vendar ni bilo hlinjeno. Godba je igrala polko in plesala sva enkrat po dvorani okoli, moj bratranec pa me je gledal s prisiljenim občudovanjem.

Smeje sem sedel poleg Flore na stol. »Anne,« je zašepetala, »kdo pa je zunaj na stopnicah?«

>Dva biriča iz Bow Streeta.«
Ste že kdaj videli golobico — golobico v pasti? »Po zadnjih stopnicah« mi je prigovarjala.

>Te bodo tudi pod nadzorstvom. Vendar grem pogledat.« Stopil sem v sobo, kjer so postregli s čajem, in poklical natakarja. Ko sem ga vprašal, ali kdo pazi na vhod zadržal, mi je odgovoril, da stoji spodaj stražnik.

Iznova sem stopil v dvorano in sem bil nemalo vznemirljiv, ko sem spoznal, da sedi brezvestni Chevenix na mojem sedcu.

>Draga gospica Flora, vam ni dobro!« V resnici je bila zelo bleda in reva se je vsa tresla. »Major, omedlela bo. Peljite jo v sobo na čaj; hitro! V tem pa skočim po gospico Gilchrist. Flora mora domov.«

>Saj mi ni nič,« je zajekljala »tako je dobro. Prosim, ne —« Ko pa se je ozrla kviku, je videla izraz mojega obraza. »Rea, rea, domov hočem.«

Oprijetela se je majorja za roko, jaz pa sem odhitel v igralno sobo. Sreča je hotela, da je bila stara dama pravkar dobila eno igro in da je pravkar vstajala. Gospod Robbie je bil njen soigralce in opazil sem majhno kopico srebrnega denarja, ki mi je prižal, da je res dobila.

>Gospica Gilchrist,« se ji zašepetal, »gospici Flori je slabo; veste, vročina v dvorani —«

>Jaz nisem nič opazila; ventilacija je prav dobra.«

>Flora želi, da bi jo peljali domov.«
Popolnoma mirno je prešela denar in ga spravila v pleteni mošnjček.

>Dvanajst šillingov in pol,« je oznanila. »Dobre kvarte imate, gospod Robbie. Dobro torej, gospod grof. Pojdiva k Flori, da vidim, kaj ji je.«

Peljal sem jo v sobo za čaj. Gospod Robbie je šel za nama. Flora je počivala na zofi. Njuno stanje je bilo videti prav bedno, major pa je s skodelico čaja stopical okoli nje. »Postal sem Ronald po voz,« je dejal.

>Ne, je rekla gospica Gilchrist, »pa dobro: samo na svojo roko. Najbolje pa bi bilo, če bi meni dali skodelico s čajem, pa prinesli najine stvari iz garderobe; saj imate pločice. Počakajte naju na stopnicah.«

Brž ko je major odšel, je neustrašna dama, gledajoč nečakljivo, pomešala čaj in ga sama izpila. Ko ga je pila — s hrblom je ravno bila obrnjena proti Robbieju — kako se ji je spafil obraz. Ji je mogoče prišel čaj v napačni goltanec, kot pravijo otroci?

Mislim, da ne — naj mi pomaga Apolon in njegovih devet muz! Mislim — čeprav se je nikoli nisem upal vprašati in je tudi nikoli ne bom — gospica Gilchrist mu je namežiknila!

Skoraj prav takrat pa je prišel Ronald in povedal, da je voz že prišel. Smuknil sem k vratom, da bi se malo razgledal. V plesni dvorani se je trlo ljudi, ki so se vrteli. Moj bratranec je veselo plesal in nam ravno kazal hrbet. Flora se je opirala na Ronald in prericavoč se ob zidu je naša majhna družba dospela počasi do glavnih vrat in predvorja, kjer je čakal Chevenix, obložen s plašči.

>Vi pa Ronald gresta vendar lahko nazaj in se še naprej zabavata, ko naju naložite na voz,« je rekla stara dama. »Vi boste že našli kako kočijo, ki vas popelje domov.« Z očmi je obstala na obeh biričih, ki sta majorju za hrblom stikala rame. Obrnila se je k meni prisiljeno vladno: »Gospod, moram se vam zahvaliti, ker ste nam pomagali. Ampak — počakajte! Gotovo ste tako prijazni, da nas spremito do kočije. Gospod major, dajte vendar gospodu — kako mu je že ime? — enega mojih plašči.«

Moje oči se je niso upale blagosloviti. Šli smo po stopnicah nizdol. Naprej stara gospodična Gilchrist, za njo Flora, opirajoč se na Ronald, zadaj za njima pa major, gospod Robbie in jaz. Ko sem stopil dol na prvo stopnico, je rdečelas birič stopil korak naprej. Čeprav sem obržal svoj pogled na ogrinjalo vzorne gospodične Gilchrist, sem vseeno videl, kako so se njegovi prsti dotaknili moje roke. Bilo mu je celo, kot bi se me bil dotaknil z razbeljenim železom. Drugi birič v sivi suknji pa ga je potegnil nazaj. Šepetala sta med seboj; videla sta me gologlavega brez površnika; menila sta gotovo, da ne slutim ničesar in samo spremljam dami do kočije, nato se pa takoj zopet vrnem. Pustila sta me iti.

Ko sem bil na obljudeni ulici, sem koj pohitel na drugo stran kočije, ki je bila v temi. Ronald je skočil k vozniku, v katerem sem spoznal njihovega vrtnarja. »Gospica Flora je bolna. Pelji nas domov; tako hitro kot moreš!« In skočil je zopet pod streho. »Gvinejo dobite, če hitro vozite!« sem mu poklical z druge strani sedeža za voznika, mu pomolil iz teme in dežja denar in mu ga stisnil v mokro roko. »Kaj za —?« Ozrl se je, jaz pa sem bil že odhitel nazaj in stal tam tik ob vratih kočije. Vrata so se zaloputnila. »Napreje!«

Morebiti so se varali moji čuti, vendar se mi je dozdevalo, da sem obenem s treskom vrat slišal povzdignjeni glas Alainov, ki je stal na stopnici hišnih vrat in preklinjal. Toliko pa, da je voznik pogнал konje, sem urno odprl vrata kočije na moji strani in smuknil noter — gospodična Gilchrist na kolena.

Gospodična Gilchrist je bila tiha.
To se ve, da sem se moral oprostiti. Kolesa so ropotala in drdrala po mestnem tlaku, okna pa žvenketala in se tresla. Kadar smo leteli mimo kake poulične svetilke, ni sicer nobena luč posvetila v voz, vendar sem v tistem kratkem hipu videl strašni obraz svoje varuhinje, ki se je osvetlila za trenutek ob rumeni megli okenske šipe, pa zopet izginal v reprodučni temi.

>Prosim, gospa, dovolite mi besedico...«

>Prosim, gospa, dovolite mi besedico pojasnila, da vsaj ne boste tako nevoljni. — Bum, bum! je zaropotal voz. V kočiji znotraj še vedno taista mučna tišina. Kaj takega ni bilo mogoče vzdržati! Voznik je vozil v resnici hitro. Pustil sem zadnje poulične svetilke že daleč za seboj.

>Prosim, gospa, samo petnajst minut, če dovolite —«

Roteče sem iztegnil roko. V temi se je dotaknila Florine. Ko sta se dotaknili, so se najini prsti sklenili. Pet srečnih sekund, deset, je srce nama skupno bilo: ljubim te, ljubim te!

>Gospod St. Ivesič se je oglasil oprezen glas.

Flora je odmaknila roko. »Kolikor mi je mogoče presoditi vašo zadevo — samo seveda, če je kaj pametno od vas — sem vam pravkar napravila neko uslugo; zdaj že dve.«

>Resnično, gospa, uslugo, ki je nikoli ne pozabim.«

>Rada priznam, gospod, seveda če boste tako dobri, da ne boste pozabili na samega sebe.«

Iznova je nastala tišina in gotovo smo se peljali še kako poldrugo miljo, ko je gospodična Gilchrist z močnim sunkom spustila okno dol in pomolila glavo v noč.

>Koščija!«

Kočijaž je potegnil vajeti.

>Gospod bi rad izstopil!«

To je bilo silno pametno, kajti bilj smo malodane v Swinstonu. Vstal sem. »Gospodična Gilchrist, dobra žena ste in kot mislim poštena, najpametnejša, kar sem jih kdaj videl.«

>Hm!« se je glasil odgovor. Ko sem stopil iz voza, sem se okrenil, da bi še enkrat stisnil roko Flori. Pri tem sem se zapletel v neko stvar in jo potegnil na cesto. Sklonil sem se, da bi jo pobral, tedajci pa so se zaloputnila vrata.

>Gospa, — vaše ogrinjalo!«

Toda kočijaž je bil že pogнал, kolesa so brizgnila vodo v zrak, in stal sem sam na viharjni glavni cesti.

20.

Dogodki v petek jutraj.

Gordijski veselj razsvetljan.

Potegnil sem uro iz žepa. Nejasen soj je meglica-mesečine — je blestela na številičih. Štirinajst minut čez eno! »Ena je proč, in jutro je temno in mrzlo!« Radosti plesa, pogum za boj, zadnji pretresljivi dotik Florine roke, vse je zamrlo v meni. V duševnem objemu morske megle sem se počutil kot veriverica v kletki, ki jo sama vrti. Da povem z eno besedo: bila je žalostna ura!

Moram se izraziti bolj natančno: bilo je sedem žalostnih ur, kajti pred osmo uro Flore ne bo na dogovorjenem mestu. Oj ta nedosegljiva gospodična Gilchrist! Sklonjen na kamen in zavil v plašč te špartanske žene sem ljubokoval grizečega črva vesti in samoočitanja, v tem pa mi je dež ilil po glavi brez pokrivala, mi tekel dol po nosu, mi polnil čevlje in mi veselo curkjal po hrstu.

Čez nekaj časa so se pojavile svetilke na cesti in dve kočiji sta drveli mimo mene brizgajoč vodo na vse strani. Ko sta dirjali mimo, sem slišal, kako je eden kočijažev kosmato kile; iz tega sem sklepal, da se je moj bratranec izmuzal zavoljo slabega vremena in da se je rajši umaknil s plesa v hotel Dumbek k počitku, pa pustil gonjo svojim najetim biričem.

Nato sem — to se mi lahko verjame — pod nogoma zadremal, pa samo, da sem zdaj pa zdaj zopet planil kviku. Videl sem, kako je mesec dovršil svojo megličasto pot, videl pa tudi svo obličje in svareči kazalec gospo-la Romaina. Da povem po pravici, moje moči so prišle na rob propada. Ves trd od mraza, napol onemogel, praznega želočca, erca in glave sem napelel zapustil kameo svoje karni in zlezal dol na cesto. Hitel sem vse križem po polju, butnil zdaj ob to, se izpotaknil ob ono in iznenada obstal ves začuden nad zvokom svojega črnsu. Res se čudom čudim, da sem vzlic vsemu imel še toliko volje in razuma.

Prispel sem tja malo pred osmo uro. Kamnolom je ležal na levi strani poti, ki se je vila po severnem pobožju griča. Brez pomena bi bilo, če bi stopil na pobožje. Zavoljo tega sem se oddaljil kakih petdeset korakov od poti proč, stopal tam počasi gor in dol in lenobno štel korake. Kajti če sem se ustavil tudi samo za eno minuto, me je iznova celo mrzlo izpreletavati po kosteh.

(Nadaljevanje priložnit.)

Barcelona v državljanski vojni

Komunistični pogreb v Barceloni: križ nadomestuje puška

Katoliška cerkev v Barceloni gori; zažgali so jo komunisti

Z mrtiči posejane ceste

V španski državljanski vojni se je komunizem posebno razdivjal v velikem primorskem mestu Barceloni. Žrtve krvavega brezverstva so bili ne samo katoliški duhovniki, redovniki in redovnice ter njihovi domovi, temveč tudi mnogi katoliško misleči in živeči Španci.

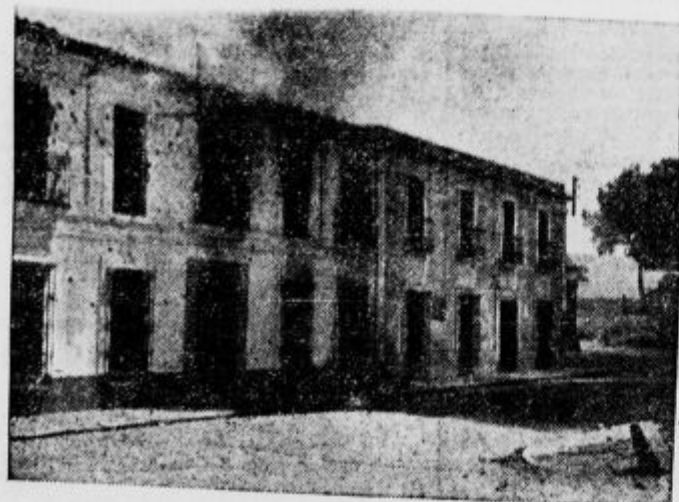
Neusmiljeno so španski komunisti »likvidirali«, to se pravi pokradli iz katoliških cerkva vse posvečene dragocenosti in oskrunili celo grobove redovnikov in redovnic. Nazadnje je katoliško ljudstvo zmagalo in je neusmiljeno izvršilo likvidacijo španskega komunizma na način, ki ministrom naše OF gotovo ni neznan in ki se ga opravičeno boje.

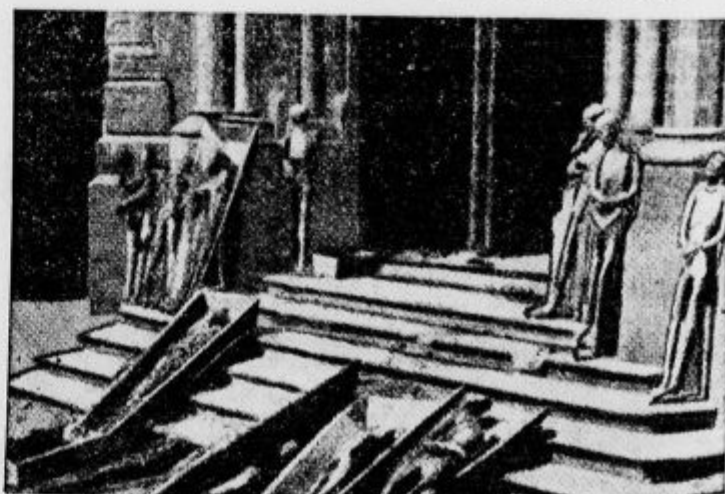
Otroci iščejo zavetišča pod mostovi

Oskrunjeno truplo redovnice v Barceloni

Boljševiki zaigajo redovniški dom, zavetišče ubožcev

Oskrunjeni okostnjaki karmeličank v Barceloni

KRALJIČEK

Ljudska povest. Podomačil France Premrl

»Mož svojo ženko najraje ima, ker mu kaj dobrega skubati zna.«

Za kuhinjo je prišla na vrsto spalnica. Ta je dobila za podlago nebesno modrino, ki jo je prav na lahko zagrinjala nežna, kot pajčolan prosojna belina. Zgoraj je obkrožil stene zlat irak, kjer se je takoj pričevalo praviljično sa- »Javo modro nebo, iz katerega je kukalo več angelskih glav. Med okni so stala smrekova števca, na vejah so čepeli ptički in spali, in polna luna se je ozirala skozi vejevje. Napis nad posteljnimi vzglavjem, naslikan s črnimi, zlatoobrobjenimi črkami, se je glasil:

»Na mehki postelji,
če vest te ne teži,
prav sladko se zaspi.«

Poslikane sobe niso ugajale samo Kraljičku, ampak na moč tudi Majdi, ki je prišla nekoč sem s svojo sestro. Deklica je ploskala z rokami in venomer vpklikala:

»To je pa lepoh Oh, je to lepoh To je kraljička... Tukaj bo prijetno prebivati.«

»Majda, če bi bilo še desetkrat lepše,« ji je zašepetal Kraljiček na uho, »zate bi še vedno ne bilo dovolj lepo.«

Tedaj se mu je deklica razposajeno zasmejala v obraz.

Razen tega edinega primera ni Majda nikdar prestopila čez prag urarjeve hiše. Toda prišla je skoraj vsak dan mimo, ko se je vračala iz Zaloga, kamor je nosila kruh ali hodila po zelenjavo. Tedaj je stopila pred delavnico, in če je spoznala, da ni razen Kraljička nikogar notri, je viharno potrkala na okno in se skozenj zasmejala, nato pa naglo odbrzela proč, ko je položila na okensko polico cvetlico — danes vrtnico, jutri nagelj, pojutrišnjem lilijo ali vršček rožmarina. Urar je vsakokrat naglo odprl oknico, pomolil ven glavo in mahal z roko za dekletom, čeprav se ni več ozrla.

Skriva pa Majda ni bila povsem po volji. Prvič je bil malce ljubosumen, ker je bil Kraljiček bolj pozoren na dekle kot nanj, svojega starega prijatelja, in drugič je težko prenesel, da se je Majda rada pošalila z njim. Že ko ga je videla oblečenega v obledeli in oguljeni župnikov frak, se ji je zdelo silno smešno, kaj pa šele, ko je oblekel škric svoj zasilni slikarski plašč, ki si ga je sam napravil iz stare hodnične vreče, in se prikazal ob oknu ali kje drugje. Tedaj je bruhnila deklica vedno v glazen smeh. Zelo si je škric prizadeval, da bi Kraljička v vsakem oziru zadovoljil. Delal je neumorno od jutra do večera, držal se je doma in ni nikamor zahajal in nekaj časa ni prav nič prekršil rednega življenja. Sele četrto soboto, ko mu je urar izplačal lepe denarce, se je izgubil dobri mož zopet v gostilno. Tam je predsedel več ur in je prišel v prav jokavem razpoloženju domov. Ovečerji ni hotel nič

slišati, pač pa je spil več vrčev vode, se usedel za mizo, si podprl glavo z obema rokama in začel bridko vzdihovati:

»Janez, Janez, odpustiti mi moraš. Najboljši človek ima svoja naključja, katerim se ne more izogniti. Moje srce je plemenito, sklepi so dobri, volja je močna, toda meso je slabo... Kaj bi bilo lahko iz mene, če bi ostal vedno na ravni poti? Denarja bi imel polne skrinje, hiše, družino, ugled, slavo. Toda ne, bogovi ne privoščijo sreče v človeški roki... Usoda vsakega človeka je zapisana v zvezdah... Kogar hočejo bogovi uničiti, mu dajo talent, smisel za umetnost in pesniško žilico. Janez, ali poznaš pravega umetnika, velikega pesnika, ki bi si kdaj opomogel? Jaz ne. Za teboj kar dirja sreča, da te le vidi, mene pa preganja nesreča na vseh potih. Toda ne zaupaj ji, sreči; Janez, nikar ji ne zaupaj! Sreča je ženskega spola — v slovenskem kakor tudi v latinskem jeziku, toliko še vem iz svojih višjih šol — in vse ženske so nezanesljive...

»Hohoho!« mu je segel v besedo Kraljiček. »Da, da, ostanem pri tem: vse so nezanesljive in goljufive! Dobro poznam ljudi, pil sem iz studencev znanosti in prepotoval sem svet. Kot izkušen mož ti svetujem, bodi pameten. Ne zidaj gradov na deklo, ki ga imaš rad, ne dobričaj se preveč svoji izvoljenki, ne obožuj je. Naj se raje ona tebi priljuje in dobričaj, saj si bogatejši in lepši kot ona.«

»Mirko, tako ti povem, da ni na svetu lepšega človeka kot je Majda!« je zaklical urar. »Oh, kako hitro zgine lepota in se postara... Ti imaš lepe, modre, zveste oči. Toda črne oči so goljufive.«

»Odkušljal se je in začel na pol jokavo peti:

»Črešnje so rdeče ko kri,
višnje zrele so slive,
črne dekliške oči
so po navadi varljive.«

Nato je zaihtel:

»Huhuhu, smilil bi se mi, Janez, če bi bilo tvoje plemenito srce varano; ne zanašaj se na večno zvezo z dekletom, huhuhu. Nikar preveč ne dvori svoji Dulcineji, ne razvajaj jel De-

»Dekleta, ki jih razvadiš, postanejo oblastna.«

kleta, ki jih razvadiš, postanejo oblastna, hočejo vedno uveljaviti svojo voljo in nasilno vladati nad moškimi rodovi. V naročju usode počivajo jasni in temni dnevi, juhuhu.«

»Mirko, dobro bo, če greva nocoj že spat,« je opomnil Kraljiček, »saj bo jutri zopet dan.«

S tem je bil slikar zadovoljen; toda na lahko je še vedno jokal, ko je previdno capljal po stopnicah navzgor.

Tri dni pozneje je prišla Majda zopet mimo hiše. Tokrat ni odšla hitro proč, ko je potrkala na okno, ampak je počakala, da je Kraljiček odprl oknico. Pomolila mu je nasproti čudovito lep šopek svedra ali pomladanskega zaspančka in rekla:

»Tu sem nekaj našla, kar je še bolj modro kot tvoje oči. Včeraj sem bila tam gori na Medgorju, da nabereš zate zaspančka.«

»Kaj?« Pozdrav z Medgorja?« je radostno vzkljnil. »Medgorje mi je ljubše kot vsi drugi hribi v okolici.«

»Nazadnje celo ljubše kot jaz, bihihi.«
»Majda, tebe imam ne samo raje kakor Medgorje, ampak skoraj raje ko nebesa.«

»Tako ne smeš govoriti, Janez... Toda sedaj mi moraš prošnjo izpolniti. — Pridi zopet kdaj na obisk v našo hišo.«

»Zakaj? Čemu? Saj nima pomena. Kar je potrebno, se lahko najbolje tukaj pogovoriva.«
»Oče bo nezaupen, če se nikdar ne prika-
žeš; kaj slabega utegne misliti o tebi.«

»Naj si misli, kar hoče. Jaz tudi ne mislim nič dobrega o njem,« je odvrnil trpko mladenič.

»Ti, ti, ti — moj oče je, katerega moraš tudi ti spoštovati,« je zaklicala deklica in ga pogledala s črnimi očmi navidezno ježno; »če ti ne prideš k nam, tudi jaz ne bom prišla več sem. In zaspančka mi daš nazaj.«

S temi besedami je segla po šopku cvetlic. Kraljiček pa je prijel prestrašen deklico za roko in prosil pohlevo:

»Ne tako, Majda, ne tako! Saj pridem, že nocoj bom prišel.«

Bliskovito naglo je pritisnil rahel poljuž na konec njenih prstov, je izpustil nato njeno roko in je ves zardel v obraz.

Deklica se je veselo zasmejala, se umaknila od okna in rekla nagajivo:

»Torej na svidenje potem!«

In že je stekla po stezi čez travnik.

Ko je zvečer zaprl izložbo, je oblekel Kraljiček nedeljsko obleko in se je podal na obljubljeni obisk v pekovo hišo. Majda ga je peljala v veliko družinsko sobo, kjer so mu izmenoma delali družbo ona, njena sestra in oba brata; toda stari pek ni prišel noter. Odšel je sedaj eden, sedaj drugi od bratov in sestez

Nekaj časa so stali kot okameneli...

ven, očitno zato, da bi poklical očeta, toda ta se je trdovratno umikal.

»Vedno so drugi ljudje v hiši, s katerimi ima oče opraviti,« je rekla Majdina sestra opravičujoče, »ko se jih znebi, bo že prišel.«

Toda pričakovani se ni prikazal. Imel je svoje veselje nad tem, da je imel Kraljička za norca. Šla je zopet ven Majda, ostala več časa zunaj, stopila nato zopet v sobo, vsa žareča v obraz, in je bila zelo v zadregi. Za Kraljička je bil vedno bolj mučen položaj. Le zaradi olčke je zaužil nekaj malega hrane, ki so jo postavili predenj, pa mu ni šla prav nič v slast. Razgovor se je vedno ustavljal. Po poldrugournem brezuspešnem čakanju se je Kraljiček od Majde in njene sestre in bratov prijazno poslovil in odšel domov. Na vratih je še prosil s sladko-kislim izrazom, naj izročijo očetu lep pozdrav. — Od tega dne ni Majda nikdar več silila svojega ženina, naj pride na obisk na njen dom.

Sedaj pa je preteklo osem tednov, po katerih bi se smelo odpreti na sodnji ležeci testament Jerneja Godrnjača. Vprico peka Jankoba, Sedlarjeve Katarine in Klančarjevega Andreja, sestre in bratov rajnega, je odprl sodnik veliko, na štirih vogalih zapечатeno ovojnico, na kateri je bilo napisano: »Oporoka urarskega mojstra Jerneja Gabrščka«, in je potegnul iz nje več papirjev. To so bile tri pole belega pisalnega papirja, toda vse tri so bile popolnoma prazne, na nobeni ni bila napisana niti ena beseda. Še enkrat je pogledal sodnik v ovojnico, toda ni bilo nič več notri. Razgrnil je tri pole večkrat narazen, jih obračal na vsaki strani, jih držal proti luči, toda bile so in ostale prazne. Spisi, ki jih je označil Godrnjač kot svojo oporoko, niso vsebovali nobene določbe, ampak so bili prazen papir. Nekaj časa so stali sodnik, pristav in sestra in oba brata kot okameneli, kot bi padli iz oblakov. Toda že je začel pek rentatiči:

»Nadaljevanje prihodnjik.«

NOVI GROBOVI

Dev. Marija v Polju. Dne 14. maja so zopet naši farni zvonovi zapeli žalostno pesem, zakaj k večnemu počitku smo položili zavedno članico Marijine kongregacije Stanislavo Hirscheggerjevo rojeno Kovač. Neizprosna in smrti blagi ženi in skrbni materi kaj zgodaj pretrgala nit življenja, saj je za vse dobro tako vaca Slavka imela za seboj komaj 25 pomlad.

di. Za vzorno, ljubljeno ženo žaluje njen mož Ernest, eden najodličnejših članov naše vaske straže. Prezgodnjo smrt skrbne mamice objokujeta dva ljubka otročička. Žalujejo pa tudi številni sorodniki, znanci in prijatelji, zplah vsi, ki smo poznali Slavko, žensko najplemenitejšega srca. Naj počiva v božjem miru! Zalujote tolaži Bog!

V Škofji Loki so 11. maja pokopali organista Jožeta Matka. — V Metliki je odšel v večnost posestnik Franc Weiss. — Umrli so še: Kastelic Albertina iz Novega mesta, Peček Franciška iz St. Ruperta, Staniša Gabrijel iz Vavte vasi, Obrš Franc iz Stopič, Fabjančič Marija iz št. Jerneja, Ponebšek Alojzij iz Novega mesta, Jurkovič Olga iz Gotne vasi, Kovačič Marija iz Novega mesta, Buk Ivana iz Gotne vasi, Vidlic Janez iz Novega mesta, Bele Alojzij iz Zabje vasi, Knafelc Franciška iz Vel. Škerjanč, Cvelbar Ana iz Novega mesta, Ude Ivana iz Šmihela, Brulc Marija iz Smolenje vasi, Sitar Jernej iz Šmihela in Strajnar Ana iz Novega mesta. — V mariborski mestni oskrbnišnici je odšel po večno plačilo župnik franciskanske župnije p. Valerijan Landergott. — V Ljubljani so odšli v večnost: ravnatelj v p. Anton Perko, hčerka vseučiliškega profesorja Polonca Veber, žena železn. uslužbenca v p. Karolina Čehobina roj. Kenda, 87 letna Franca Pretnar, dipl. com. Stanko Drasler, soproga poštnega pristava Melči Stok roj. Slabina in predstojnik okr. sodišča v Metliki dr. Ivan Širko. — Naj počivajo v miru! Preostale tolaži Bog!

V Zagorju ob Savi je po daljšem bolehanju umrl upokojeni ravnatelj ondotnega rudniškega konzuma 80 letni Melhior Cobal. Svoj čas se je živahno udeleževal javnega življenja in je Cobala, dobrega govornika in zagovornika delavskih pravic, delavstvo ponovno postavljalo na razna odgovorna mesta. Posebno rudarjem je mnogo pripomogel do izboljšanja njihovega gnotnega stanja. Naj počiva v miru!

Iz različnih krajev

Velika Ilva gora. V nedeljo, 16. t. m., popol dne okrog 5. ure se je nenadoma napravilo k nevihti. Franc Mehle, Tomčev oče, ki je opravljal cerkveno službo, je šel zvonit hudi ur, kar udari strela v zvonik in moža na mestu ubije. Vse sočustvuje z ubogo družino, ki je zadnje čase že itak hudo prizadeta. Rajnki Tomčev oče je bil odločen in značajan krščanski mož, splošno spoštovan povsod, kjer so ga poznali. Naj uživa zaslužno plačilo pri Bogu, težko preizkušani družini pa naše iskreno sožalje!

Tudi Šolska mladina dela

V japonskem mestu Tamba je zdaj geslo učencev in učenk: podnevi delati v tovarni, zvečer pa učiti se v šoli. Tudi Japonska je v totalni vojni, kar pomeni, da mora vse njeno prebivalstvo zastaviti vse svoje sile za doseg končne zmage. V mestu Tamba je tovarna suhih baterij in v nji dela zdaj večina šolska mladina; 250 učencev in 50 učenk višjih šol dela čez dan v tovarni, zvečer pa hodi v šolo.

»Domoljub« je vedno daljal prave smernice Slovincem. Naročil naj ga vsaka družina v vašem kraju, ker bo vsem najzvestejši prijatelj!

NAŠI VELIKI MOŽJE

Marko Grbec

Tudi zdravniški stan je dal Slovincem velikega moža, ki pa ga na splošno vse premalo poznamo. To je bil Grbec Marko iz druge polovice 17. stoletja.

Rodil se je 1658 v St. Vidu pri Stični na Dolenjskem. Študiral je modroslovje v Ljubljani, zdravilstvo pa začel študirati na Dunaju, a je štiri dni pred dohodom turške vojske pred Dunaj 1685 zapustil to mesto in se napotil zaradi nadaljnje študija v Italijo, kjer sta bili takrat dve veliki in važni medicinski in modroslovni fakulteti v Padovi in Bologna. Tamkaj je napravil doktorat iz zdravilstva in modroslovja. Ko se je nato 1684 ali 1685 vrnil v domovino, je postal deželni fizik za Kranjsko. Mimo tega pa je bil tudi domači hišni zdravnik v samostanih v Stični in Bistri.

Grbec pa ni pomemben samo kot zdravnik v praksi, marveč tudi kot velik kulturni delavec na Kranjskem. Saj je bil med ustanovitelji znane Akademije operosorum ali Družbe delovnih mož v Ljubljani. Ta znanstvena družba se je ustanovila 1693 in je skoraj neprenehoma delovala tja do 1725. Znano je tudi, da je ta družba javno prvič nastopila 1701 v škofijskem dvorcu v Ljubljani. Za nalogo si je akademija delovnih mož nadela, da bo znanstveno preiskala Kranjsko, posebno z zgodovinskega in zemljepisnega ter jezikoslovnega zrišča in o tem tudi pisala javne članke in razprave, in sicer po večini v latinskem, deloma tudi v nemškem jeziku, kajti slovenski jezik takrat še ni bil dozorl za znanstvene razprave, pa tudi dovolj večji ga niso bili posamezniki iz te družbe. Grbec je bil nekaj časa celo predsednik Akademije delovnih mož.

Naš zdravnik pa je deloval tudi v verskem življenju in je med drugim bil član več bratovščin, bratovščino sv. Kozma in Damijana pa je celo sam ustanovil.

Grbec Marko je bil tudi silno premožen in je svoje veliko premoženje zapustil za stipendije revnim dijakom za poznejše čase, pa tudi hiralnice so imele velike koristi po njegovem velikodušnem daru.

Z Grbecem je nastopil na Slovenskem prvi resni zdravnik, ki ni bil navaden mazač, kot v tistih časih marsikateri zdravnik pri nas, marveč je bil globoko strokovno izobražen in obenem pravi znanstvenik ter pisatelj zdravstvenih člankov in razprav, ki so vse na visoki znanstveni višini. Obenem pa je bil tudi velik nasprotnik in preganjalec pijančevanja in zavratnih bolezni. V znanstvenem pogledu je bil odločen prista izkustva, kar je bilo za tisto dobo nekaj novega in izrednega. In prav izkustvo je pripomoglo zdravniški vedi do sedanjega velikega napredka.

Grbec je vsekakor med največjimi slovenskimi pisatelji-zdravniki, saj imamo izpod njegovega peresa okoli 80 razprav, člankov in knjig. Vse te knjige je pisal v latinščini, takrat najbolj priljubljenem znanstvenem jeziku. Izhajala pa so njegova dela večinoma v Nemčiji, in sicer v Frankfurtu. Razpravljal je o epidemijah, o pegavici, o epilepsiji, o notranjih boleznih, o protinu, o mrzlici, o zobnih boleznih, o škodljivosti alkohola za mladino in še o pre mnogih drugih boleznih in napakah sodobnikov. Nekaj teh del je še danes ohranjenih, in sicer ali v vseučiliški knjižnici ali v ljubljanskem semenišču ali pa v knjižnici Zdravniškega društva.

Nekateri poročajo, med njimi tudi zgodovinar Dolničar, da je Grbec napisal tudi nekako Kronologijo, kar pa ni potrjeno.

Tako so nam z Markom Grbecem tudi slovenski zdravniki dali velikega moža, velikega kot strokovnjaka-zdravnika, velikega kot pisatelja strokovno-znanstvenih razprav, ki so ponesele slovensko ime med svetovno zdravniško znanost, velikega pa tudi kot vzgojitelja-zdravnika, ki je v tisti dobi svaril pred rak-rano našega naroda — pred alkoholom, in končno velikega tudi kot delavca v javnih znanstvenih družbah in dobredelnih ustanovah na Slovenskem. Zaradi vseh teh pomembnih zaslug zdravnika Grbca po vsi pravici štejem med naše velike može iz druge polovice 17. stoletja, iz tako imenovane katoliške ali baročne dobe.

O nadebudnem učencu Petru

Moj prijatelj N. N. je mož v zrelih letih. Družino ima in splošni ugled uživa, pa bi ne bilo prav, če bi prišel »Domoljub« njegovim otrokom v roke, da bi brali, kako ga učim plavati. Zato ga ne bom imenoval po njegovem pravem imenu in priimku, temveč ga bom krstil za to pripovedovanje kar za Petra.

Marsikdaj mi je Peter počil, da ne zna plavati in da nima pojma o čudodelnih gibih, ki držijo človeka na površini vode.

»Hudo rad bi hodil v ilirjansko športno kopališče,« mi je potožil in me na mile viže prosil, naj ga vendar naučim plavanja. »Glej, otroci mi doračajo in nerodno mi bo, če si ne bom upal z njimi v vodo...«

Zgodilo se je torej, da sem začel učiti Petra plavati. Prvo uro sva imela kar pri pogrnjeni mizi v gostilni pri Kaplanu. V sobi sva bila sama. Tu pa tam se je prikazala gospodična in se spet urno umaknila, zakaj mislila je, da imava zaupne pogovore ali kaj podobnega. Pri čaši piva sem učil Petra plavalne abecede.

»Vidiš, Peter, to je pivo; med pivom in vodo je le neznačna razlika; oboje je mokro in mrzlo. Če začutiš pivo v ustih, ga požreš, če pa

začutiš vodo, moraš zapreti zatvornice, ki vodijo proti sapniku ali želodcu. In če ti kopalnišna voda v ustih ni všeč, jo brizgni lepo ven, tako, kakor delajo plavalci »crawla« (crawl je najhitrejši način plavanja).

»Saj to je ravno tisto,« se je pritoževal moj neplavalcec Peter. »Kadar koli poskusim plavati, mi pljusne voda v usta, zaleti se mi, tedaj pozabim na veslanje z rokami in tonem...«

Še enkrat sem razložil Petru, da pivo pijemo samo, če sedimo pri pogrnjeni mizi, pri plavanju pa je voda le zato, da te nosi na površini, da te hladi od zunaj in da te osvežuje. Peter je razumel in izpil čašo do dna.

»Drugo poglavje plavalnega nauka pa poskus doma v polni kadi, kjer lahko briznaš po mili volji in delaš vodomete,« sem mu rekel.

Ko je bilo Petru jasno, kako je z vodo v ustih in da je ne sme zamenjavati s pivom ali zrakom, sem ga poučeval naprej; povedal sem mu, da je voda mokra in mrzla. Ne smete se čuditi! Pri vsakem dobrem učnem načinu je namreč potrebno, da začneš s teorijo. Koža namreč ni vajena hladne okolice in neplavalce so popolnoma iz sebe, ko začutijo mrzle objeme nevarne vode. »Da, da, grozno je to,« je dodal Peter. »Saj sem ves iz sebe in kar stika me okoli srca, kadar zabredem v globoko vodo. Še huje pa je, če začnejo ljudje pljuscati, če pride voda v oči in usta.«

»Kaj sledi iz tega?« sem ga vprašal. Peter pa ni vedel odgovora. »Vidiš, Peter, vode nisi vajen! Tvoj odnos do plavalne okolice je prav tak kakor hudičev do blagoslovljene vode. Saj razumem, da se bojiš globoke vode, napačno za »plavalca« pa je, če se boji tudi mrzle prhe in ležanja v nizki vodi. Takole se bova dogovorila: preden greva

prvič v kopalnišče, se boš vsak dan prhal z mrzlo vodo, napolnil boš kad ter se utrjeval v ležanju v vodi, učil se boš potapljati glavo, vadil se boš brizgali neviščeno vodo iz ust in razen tega boš poskusil tudi odpreti oči, ko se boš potopil pod vodo.«

Peter me je debelo pogledal. Začel sem spet iznova, da voda ni pivo, da je sicer mokra in tekoča, da pa je za plavanje veliko primernejša od piva, ker je prozorna. Tudi oči je treba navaditi na mokroto. Vsak dober plavec gleda pod vodo in ga nič ne moti, če mu brizga v oči. Voda je prozorna kakor zrak in v vodi moraš gledati kakor riba. Razliko občutimo samo glede dihal, ker ljudje nimamo škrg. Pod vodo lahko izdihujemo, narobe pa je, če poskusimo vdihavati. Peter se je zasmeljal, moral pa sem ga posvariti, da je to plavalna teorija, neke vrste abeceda tistega veselja in varnosti, s katero se ponasajo izurjeni plavalci.

Glede strahu pred vodo si je bil Peter na jasnem. Čutil ga je še iz tistih časov, ko je slišal o prvih nesrečah na vodi. Prav zaradi tega se je zgledal in me naprosil, naj ga naučim plavati. Nizke vode pa se Peter ni več bal. Spoznal je, da se je treba mrzle tekočine navaditi, da se je treba privaditi tudi vodnega pritiska, zlasti pa, da je ne gre zamenjavati s pivom ali zrakom; pivo pijemo, zrak vdihujemo, na vodi pa plavamo.

Neko popoldne, ko je bil sam doma, sem ga nadziral pri vajah v kopalnici. Peter je spustil mrzlo prho, se postavil pod drobne curke in junaško prenašal osvežilne polive. Posebno sem pazil, da ni trenil z očmi, ko mu je brizgalo v obraz. Za tem je legel v kad in se uril v potapljanju glave, v izdihavanju ter v gledanju pod vodo. Nadziral sem ga, kakor se spodobi za skrbnega učitelja: Peter je smuknil pod vodo, jaz pa sem mu pokazal zdaj dva, zdaj tri prste in prijatelj je vedel točno odgovoriti, koliko jih je bilo.

Peter se je obrisal in oblekel, potem pa je prinesel na mizo zelenko brinjevca. Priznal mi je, da ga zebe, jaz pa sem dodal, da je brinjevec tudi za vročino zdravilna pijača. Začela sva z drugo uro plavalne teorije.

»Peter, ali veš, kaj je to Arhimedov zakon?« Prijatelj me je debelo pogledal. Pomočil sem mu knjižico o plavanju in mu ukazal, da mora brati.

Takole je čital Peter: »Vrzite kamen v vodo, kamen se bo potopil; vrzite kos lesa, plaval bo na površini. Kako pa je s človeškim telesom? Ali more ležati na vodi brez plavalnih gibov? Ze leta 250. pred Kristusom je postavil Arhimed zakon: Vsako telo izgubi v vodi toliko teže, kolikor tehta voda, ki jo izpodrine.« Peter je čital naprej in ugotovil, da znaša specifična teža človeškega telesa 1.01 do 1.06 kg. To zavisi od rjenosti. Rejeni ljudje so v vodi lažji, koščeni pa nekoliko težji.

Pojasnjeval sem Petru, da pri plavanju ne gre za to, da vzdrži na površini vode vseh tistih bežnih 70 kg — za to bi bilo treba orjaške moči — v vodi se namreč toliko lažji, kolikor znaša teža izpodrinjene vode. Petru se je posvetilo: »Jaz pa sem poskušal vedno le s silo in sem mislil, da imam premalo moči. Jej, jej, pomisli, kako mora biti to enostavno: zdržati na površini vode tisto boro malo teže, kolikor je človeško telo teže od vode!«

Prijatelj je nalil drugo šilce brinjevca. Povedal sem mu, da je treba tistemu odstoku teže dodati še glavo, ki jo pri plavanju moliš nad vodno gladino. »Kaj bi to, saj imam krepke roke in noge.« se je navduševal.

Petrova žena ni imela poima o najtinitih pomenkih. Če se moške žesa učijo, res ni treba, da bi imeli radovedne opazovalce. Razen tega gre tudi za domočo veljavo. Smo pač taki, da radi po strani pogledamo tiste, ki imajo še v zrelih letih toliko korajže, da se lotijo tega ali onega, kar so v mladosti zamudili. O tem, kako sva šla s Petrom na Ilirijo in o uspehu samem, pa še drugič kaj.

PAPIR IZ NOVE RASTLINE

Državna poskusna postaja v San Remo je že dolgo časa delala poskuse z gojitvijo nove rastline, ki je zelo važna za izdelovanje papirja. Gre za iz Brazilije uvoženo rastlino z znanstvenim imenom »Hedyochon coronarium«, ki se že v Italiji dobro obnesla. V Braziliji daje ta rastlina na 4 ha 14 ton suhih vlaken, iz katerih se lahko izdela 8 ton papirja. Italijanski poskusi so dali po 6 mesecih 17 ton vlaken in po 12 mesecih nadaljnjih 17 ton. Sedaj nameravajo nasade te rastline znatno razširiti.

ČUDA božje narave

V senci rastlinskih nebotičnikov

V kraljestvu rastlin imamo največ nasprotij. Drobne alge, ki žive v vodah, na mokrih skalah ali na vlažnih delih drugih rastlin, so tako majhne, da jih s prostim očesom niti ne vidimo. Le ogromno število teh majhnih živih bitij da značilno zeleno plast, ki se največkrat dela v stoječi vodi. V nasprotju alg so največkratnejše zgradbe, pravi živi spomeniki rastlin — drevesa. Že naše smreke s 50 m višine in jelke s 65 m visokimi debli so prava čudesa narave. Človeške roke nikdar ne bodo mogle zgraditi tako vitkega in visokega stolpa, kakor jih dela narava. Poleg tega je dreveje elastično in prožno. Lahko se upogiblje in priklanja, kadar se zbudi vihar. Če pogledamo tovarniške dimnike in jih primerjamo z enako visokimi drevesi, bomo doumeli vso mo-

Gozd evkaliptovskih dreves, visokih do 155 metrov — v Avstraliji

drost in čudovito tehniko božje narave. Tvarniški dimniki so spodaj zelo široki, zidani s podpornimi stenami in se le počasi zožujejo. Drevo je sicer spodaj širše, vendar za polovico manj, prav tako manjšajo podporniki.

Višina naših dreves je zelo nizka, če jih primerjamo s tropičnimi drevesi. V primeru z njimi je človek pravi pedenji možje. Krasoto tisočletnih gozdov, ki se ne postavljajo samo s svojo matuzalemsko starostjo, ampak tudi z vrtoglavo višino zelenih vrhov, nam lepo opisuje znani popotnik in naravoslovec E. Voigt.

»Prodramo v območje mehkega rdečega lesa, ki se pridobiva iz mamutovih dreves. So to neke vrste iglavci, le da je les rdečkast in bolj plemenit. Ta drevesa se imenujejo sekroje ali mamutevi in so med najvišjimi na svetu. Čim globlje gremo v gozd, tem višja so drevesa. S svojimi vitkimi debli in v nebo kipečimi vrhovi so kakor neizpeta pesem skrivnostnega pragozda. O velikosti in ogromnosti teh dreves se prepričamo samo pri padlih velikanih. Najvišji mamutovi nosijo imena ameriških mest. Najvišji med temi starimi, veličastnimi drevesi so kralji rastlinstva. Leta 1860 je strahovit orkan podrl največjega mamutovca, ki je nosil ponosno ime »Kralj gozdar«.

Na deblo tega drevesa, ki so ga potem imenovali »padli vladar«, je pristonjena 8 m visoka lestev. Trup orjaka pa je tako širok, da lahko stoje na njem troje parov konj, vpreženih v velik senen voz. Padli vladar je bil 135 m visok. Dreveje v notranjosti večinoma votlo, ker so izžigali je v južnih morjih, kjer raste mnogo teh halog, popolnoma preprečujejo plovbo, ker s svojimi ogromnimi listi in močnimi stebli ovijejo la- dijski vijak.

giant (Velik medved), ki je nad 78 m visok.« Voigt pa ni videl najvišjih dreves, ker je potoval le po državnih, narodnih parkih. Največja drevesa raste le po privatnih gozdovih in jih je okoli deset.

»Zvezdni kralj ima nekaj nad 100 m, nad sto metrov višine pa raste okoli 500 dreves. Od podre »matere gozdar«, ki je bila 105 m visoka in je pogorela v prejšnji svetovni vojni, je 6 mož polne 3 mesece lupilo s debela lubje, ki so ga nato sestavili in razstavili. Kakor pripovedujejo, je bilo v notranjosti prostora za 140 učencev z učiteljem in klavirjem. Res prav ameriško.

Najvišji še živeči kralj mamutovcev se imenuje »Oče gozdar« in je 141 m visok, temu primerno zvitek in nekaj nad 4000 let star.

Najvišja drevesa pa niso mamutovci, ampak avstralski evkalipti, ki dosežejo bajno višino 160 metrov. Ljubljanski nebotičnik bi zavzel kvečkemu 1/2 njegove višine. Kako majhnega se počuti človek, ko gleda pred seboj 100krat višjega velikana. V naravi se najbolj učimo ponižnosti!

Evkalipti rasto silno naglo, saj se potegnejo vsako leto za polna 2 metra. Spodnje veje teh dreves so tako orjaške, da segajo do 100 m od debela.

Tak velikani ima na milijone listov, ki vsi oddajajo in izhlapevajo vodo. Pod vročimi sončnimi žarki Avstralije bi listi v kratkem času oddali toliko vode, da bi nastopila nevarnost, da bi se človeku zdi, kakor bi vse oživel. Pretrgnani sončni žarki se vsipljejo na zemljo, ki je porasla s čudovilitimi evtelicami, ki nikakor ne ljubijo gozdne temine, ampak se jim hoče svetlobe in sonca. Pa se zdi človeku, ki je zablodil v gozd evkaliptov, čudno, kako morejo te sončne sestree živeti v gozdu. Toda ko se ozre oko na listno streho nad seboj, je ne opazi več. Pred njim se kakor v pravljici odpre južno nebo in v obraz se mu nasmeje sonce. Da, mati narava je gozd začarala.

Ko so sončni žarki pozlatili liste evkaliptovskih dreves, so se ti pričeli sukati, a ne tako kot naše cvetice, ki soncu ponudijo najširšo ploskev lista, marveč zasukajo list navpično, da sta obe strani v senci in je le rob lista ožarjen od sonca. Tako se rastlina obvaruje pogubnega izhlapevanja in nudi popotniku res pravljčni prizor. Nebeško lep in ves živ postane gozd, ko potegne rahel veter. Tedaj zažive v njem vse sence. Migotajoči sončni žarki ustvarjajo vedno nove in lepše pravljčne slike...

Ko se zvečer sonce poslovi, se v evkaliptovem gozdu skoraj v trenutku stemni. Temnozeleno streha se zgrne, listi se postavijo vodoravno, da tudi najmanjša svetloba ne more pokazati polt iz zakletega gozda.

Sedaj, ko smo že po vsem svetu videli veličastna in orjaška drevesa, pogledimo še v Kalifornijo. Tu nimamo velikanskih dreves, marveč le bodičaste kaktuse, ki zraste 30—50 m visoko. Sloki stebri teh rastlin, poraščeni z mogočnimi trni, štrle kakor atenski stebri poganskih molilnic proti nebu. Posebnost te dežele so papige, ki gnezdiijo v sočnem mesu, s katerimi se v času stiske za hrano tudi prehranjujejo.

Med morskih rastlinstvom, ki je silno čudovito in se bomo k njemu še kasneje enkrat povrnil, najdemo najdaljšo rastlino na svetu — rjavo morsko halogo. Ta rastlina, ki raste v 100 ali še več metrov globokih morjih, je do 300 m dolga. Haloga zraste od tal do površine vode, kjer polagoma razvije ogromno telo v smeri morskih tokov. V južnih morjih, kjer raste mnogo teh halog, popolnoma preprečujejo plovbo, ker s svojimi ogromnimi listi in močnimi stebli ovijejo la- dijski vijak.

PRAVNI NASVETI

Zdravljenje po zasebnem zdravniku. F. D.
 3. Kot zavarovavec OUZD, — sedaj ZSZ — imate za svoje pravice do brezplačnega zdravljenja po uradovih zdravnikih. Če se je pa vaša ndl. hčerka zdravila pri zasebnem zdravniku, s katerim ZSZ poprej ni sklenil pogodbe za zdravljenje svojih članov, potem nimate pravice do povračila stroškov, povzročenih s tem zdravljenjem, razen v dokazanem nujnem primeru. — Ker živite v mestu, kjer so uradovi zdravniki na razpolago, vašega primera ne bodo smatrali za »nujni primer« in boste stroške tega zdravljenja morali sami trpeti.

Neplačani obrtniški računi. P. F. G. Če vam je delal obrtnik v letih 1938 do 1939 in zato še ni prejel plačila, potem je pošteno, da vi vsaj sedaj to plačate. Res pa je, da terjatve iz obrtniških računov zastarajo tekom treh let. Zastaranje se pa prekine s sodnim ali tudi izvensodnim priznanjem in teče od tega časa dalje znova 3 letna zastaralna doba. Če vas je obrtnik ob začetku vojne 1941 terjal na plačilo in ste mu obljubili plačati, ste torej s tem izvensodno priznali svoj dolg in je 3 letna zastaralna doba bila prekinjena in je začela od takrat dalje znova teči. — Če vas bo obrtnik tožil, ne boste mogli z uspehom ugovarjati zastaranje terjatve.

Sprejemni gimnazijski izpiti. Spremenjeni so predpisi o sprejemnih izpiti za vpis v gimnazijo. Določena sta dva roka, eden ob pričetku, drugi pa ob koncu poletnih počitnic, po kandidatovi izbiri. Skušnje se opravljajo pri teh izpiti po učnem načrtu, določenem za četrti razred ljudskih šol. Natančnejše odredbe za ta izpit izda Visoki komisar z odlokom.

Kupna pogodba. R. L. S. Zaradi poravnave dolgov bi radi prodali nekaj zemljišč. Vprašate, kako bi storiši, da bi bilo čim manj stroškov? — S kupeem se morate natančno dogovoriti glede kupnine in zemljiških parcel, ki mu jih boste prodala. Dogovor bo treba napisati v obliki, ki je običajna za take pogodbe. Najbrž sami ne boste znali tega zapisa sestaviti. Zato bo potrebno sodelovanje odvetnika ali notarja. Če boste pogodbo napisali sami ali pa odvetnik, jo bo treba pred sodiščem podpisati. Sodišče bo vaš podpis overilo. Pogodbo morate nato takoj ali najkasneje v 15 dneh prijaviti davčni upravi, ki ji je izročiti tudi en izvod in plačati pristojbino. Za veljavnost prodaje zemljišč je potrebna tudi še odobritev Visokega komisarja. Nato bo šele mogoče prepis v zemljiški knjigi.

Nakup zadolženega zemljišča. D. V. I. Če ste že tako neprevidno ravnali, da ste kupili zemljišče, na katerem je vknjižena precejšnja vsota prodajalčevega dolga, poskrbite, da prodajalec čim prej plača dolg, a dolg jamči še vedno zemljišče, čeprav se je lastnik menjal. Če boste morali vi dolg poravnati, imate seveda pravico zahtevati od prodajalca povrnitev zanj plačanih zneskov. Če pa prodajalec ničesar več nima, boste morali to breme sami nositi.

Stare grehe odpravljajo

Na Portugalskem je bila do zadnjih dni še vedno zanemarjena ljudskošolska vzgoja, saj je običajno manjkalo šolskih poslopij. Sedaj je vlada določila 500 milijonov eskudov za zgradbo šolskih poslopij. Po vsej Portugalski hočejo tekom osmih let zgraditi 12.500 učilnic, ki bodo v 7180 poslopijih. Na Portugalskem je še vedno 50% nepismenih ljudi.

Kupčevanje med Nemčijo in Bolgarijo

Nemčija bo poslala v Bolgarijo 6000 ton ječmena in bo prejela iz Bolgarije 6600 ton koruze. Nemčija bo preskrbela Bolgariji tudi 35.000 ton rži. Prvi ladijski tovari rži so po Donavi že prispeli v Vidin. Za prejetjo nemško rž bo Bolgarija po novi letini, to je po 1. avgustu, dala Nemčiji ustrezajočo količino pšenice.

Bogastvo slovaških Židov

Slovaška država je prevzela že lani vse nepremično premoženje Židov, zlasti hišno posest v vrednosti 1.200.000.000 kron. Na Slovaškem živijo Židje so imeli 6000 hiš. V državne roke je prešlo tudi vse drugo premoženje 70.000 izseljenih Židov.

Odpravnina hišnih poslov. S. E. Z. Šlišali ste, da imajo hišni posli pravico do odpravnine, ko zapuste službo. Vprašate, ali je to res in koliko znaša takšna odpravnina? — Po predpisih navedbe o službah hišnih ali gospodinjstkih poslov, sme posej zahtevati odpravnino po desetih letih službe, ako je služba prenehala. Po desetih letih znaša ta četrtino letne plače. Pravico do odpravnine pa posej izgubi, ako je gospodar smel službo odpovedati iz tehničnih razlogov. Na primer: ako posej zakrivi tatvino ali podobno dejanje v gospodarstvo škodo, ako se vda pijančenju ali nenravnemu življenju, ako razžali gospodarja ali člana njegove družine in podobno.

Oporoka. F. Z. Ako znate dobro pisati in oporoko pravilno sestaviti, jo lahko napišete sami brez prič. Napisati jo pa morate lastnorčno, torej ne s strojem in jo lastnorčno podpisati. Druga je veljavna. Druga pravosodna oblika se napravi tudi tako, da jo za zapustnik napisati in pred tremi sposobnimi pričami izjavi, da je spis njegova poslednja volja. Zapustnik mora tudi tako oporoko lastnorčno podpisati, ravno tako tudi prič s pristavkom, ki kaže na njih svojstvo kot prič, n. pr.: kot prič oporoka. Ako zapustnik ne zna pisati, pač pa brati, mora staviti mesto podpisa na listino svojerčno znamenje (n. pr. križ) v prisotnosti vseh treh prič. Če pa tudi brati ne zna ali ne more, mu mora ena izmed treh prič, ki pa ne sme biti lista oseba, ki je morebiti pisala oporoko, prebrati spis v prisotnosti drugih dveh prič, ki sta vpogledali vsebino. Zapustnik pa mora potrditi, da je vse zapisano po njegovi volji. Oporoko je mogoče izreči tudi le ustneno. Da je takšna oporoka veljavna, jo mora zapustnik izreči resno v prisotnosti treh zmožnih prič, ki morajo potrditi, da se ni zgodila nobena prevara ali zmola. Oporoko lahko napravite tudi pred sodiščem.

Stare kosti so važne

Te dni so učenci po vseh gospodinjstvih v Celju nabirali stare kosti. Iz kosti se da pridobivati 8 do 10% industrijskih maščob. Iz teh maščob največ izdelujejo glicerin, ki ga uporabljajo zlasti kot sredstvo za preprečevanje zmrzovanja vode v motorjih, dalje stearin, ki gre največ za sveče, s katerimi razsvetljujejo vojaki zaklonišča.

Dve, tri o Besarabiji

Besarabija, bivša ruska in sedaj romunska pokrajina, meri nad 4 milijone hektarov, od teh je več kot polovica orne zemlje. Besarabija pridelala na leto 1.467.000 stotov pšenice, 7.762.000 stotov koruze, skoraj 4 milijone stotov ječmena, 851.000 stotov ovsa, 695.000 stotov rži in 50.000 stotov drugih vrst žita. V Besarabiji je obdelanih 14.373 ha s tobakom, 36.900 hektarov v severni Besarabiji je vinogradov, v južni Besarabiji pa 107.000 ha. Sadjereja je v Besarabiji znatna. Gozdovi Besarabije pokrivajo površino 234.000 ha. Konj je okrog 400.000, goved nad pol milijona, ovac nad 2 milijona in prašičev 850 tisoč. V Besarabiji je 92.000 čebelnih panjev. V Dnjestrju nalove na leto do 150.000 kg rib, med temi tudi jesestrov, od katerih dobivajo črni kavir. V izlivu Donave nalove nad 900.000 kilogramov rib vseh vrst. Poleg tega dajejo besarabski ribniki in obala na leto nad 7 milijonov kilogramov rib.

Jahimovski rudniki radija

ki so zdaj v Nemčiji, so od leta 1908 dalje proizvedli 80 gramov radija. Normalna cena za radij je 700.000 mark za gram. Rezerve radija znašajo še nekaj desetlin gramov, takih namreč, da je računati na njih izkoriščanje. Trenutno ima Nemčija v vseh svojih ustanovah okoli 20 gramov radija.

Nove pogodbitve na Bolgarskem

Predpogoj pogodovanja je nabava potrebnih sadik. Dočim so našli v Bolgariji l. 1941 86.000.000 gozdnih sadik, je njih število v letu 1942 naraslo na 166.000.000. Skoraj polovica teh dreves so akacije, ki so za gozdno gospodarstvo Bolgarije velikega pomena. Akacije ne utrdijo samo peščenih tal, temveč dajo tudi zelo koristen les. Na drugem mestu so sadike

iglavcev, katerih je 67 milijonov. Dosegli so tudi velik dvig v saditvi topolov; zlasti goje kanadski topol in druge inozemske vrste. Vseh topolovih sadik je bilo v letu 1942 približno 5 in pol milijona, dočim jih je bilo dotlej samo 1 milijon. Topol raste zelo hitro in daje za gospodarstvo zelo koristen les.

Čuden primer operacije

V javni bolnišnici v italijanski Faenzi se je predstavljal te dni 19letni mladenič. Prosil je za operacijo zaradi bule v črevesju. Izrezano bilo so si zdravniki natančneje ogledali ter so ugotovili, da vsebuje človeški zarodek. Po sodbi strokovnjakov je bila verjetno odločena operiranemu mladeniču usoda dvojčka, zarodek noroženega brata-dvojčka pa je ostal po čudovitem naključju v notranjščini brata-dvojčka, ki se je rodil zdrav in krepak. Podoben primer se je pojavil pred mnogimi leti v Franciji.

Nenavadni zobobol

Nemško časopisje poroča, da napadajo pilote v letalih vedno bolj pogosto bolečine v čeljustih in zobeh. Posebno letalci v lovcih se pritožujejo, da čutijo večkrat v čeljustih hudo bolečino. Najbrž je vzrok bolečinam nenadna sprememba zračnega tlaka, ki ga povzroča način borbe v zračnih višavah.

Nezvestim ženam spašijo obraz

Pri nekem južnoafriškem zamorskem rodu, pri katerem so se še ohranile precej divje navade, poznajo posebno hudo kazen za žene, ki so prelomile zakonsko zvestobo. Odrežejo ji nos. To spačenje obraza morajo nositi celo življenje kot madež — če se mož ne da omeščati in jim čez nekaj časa odpusti. To se zgodi bolj pogosto, kakor bi človek mislil, ker so namreč žene ob enem najbolj delavne in za moža nenadomestljive. Kot znak sprave mora spaka na obrazu izginiti — žena dobi potem od domačega vratarja umeten nos.

Križanka št. 5

1	2	3	4	5	6	7	8	9
10				11				
12						13		
14					15	16		
17				18		19		
20			21	22			23	
24	25							26
27		28	29					
30			31	32				
33						34		
35							36	

Vodoravno: 1. termin, določen čas, 4. srednjeveški študent, 10. ploskovna mera, 11. razdobje (tujka), 12. srednjeveški podložnik, 13. moško krstno ime, 14. srbsko moško ime, 16. del glave, 17. norčija, 18. selilec, nestalen naseljenec, 20. zdrub, 22. domača žival, 24. dolžinska mera, 27. umetnost (francoska beseda), 29. starorimska boginja ljubezni, 30. del noge, 32. igra s kartami, 33. del pohištva, 34. kraj pri Ložu, 35. rudarsko orodje, 36. posmrtno bivališče pri starih Slovanih.

Navpično: 1. obračun, zareza na palci, 2. kmet, poljedelec, 3. prst, 4. vrsta padavina, 5. tuje ime za staro Grčijo, 6. žensko krstno ime, 7. moško krstno ime, 8. kraj pri Mariboru, 9. majhna rana, 15. podoknica, 19. del Rima, 20. pristanišče v Nemčiji, 21. barva, 22. kmet, 23. mesto v Italiji, 25. ena izmed deveterih muz, 26. krsta, 28. gruča, čreda, 31. del sobe, pod.